

GÜRCİSTAN'DA TÜRKİYE SEVDALISI BİR ŞAİR: RAFİK HÜMMET

Şureddin MEMMEDLİ*

Gemze ALKAN**

Geliş Tarihi: Mayıs, 2018

Kabul Tarihi: Haziran, 2018

Öz

Gürcistan coğrafyasında bulunan beş yüz bin civarında Azerbaycan (Borçalı-Karapapak) Türk topluluğu kendine özgü zengin edebiyat vücuda getirmiştir. Bu sözlü ve yazılı edebiyat geleneklerinin günümüz takipçilerinin başta gelen isimlerinden birisi şair Rafik Hümmet'tir. Bu makalede edinilen amaç, Rafik Hümmet'i Türkiye ve Türk gönül coğrafyası edebiyat kamuoyuna gereğince tanıtmaktır. Bu doğrultuda şairin eserlerinde izlediği Türklük ve Türkiye motifleri çalışmanın ana hattını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, makalede Gürcistanlı Rafik Hümmet'in hayatı, edebi kişiliği özelinde tanıtıcı bilgilere müteakiben şair hakkında edebiyat bilimcilerinin değerlendirmelerinden özetler verilerek, şairin şiirlerinde Türkiye algısı konusu ayrıntılı işlenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Borçalı edebî muhiti, Gürcistan'da Türkler, Rafik Hümmet.

TURKEY LOVERS OF POET IN GEORGIA: RAFİK HUMMET

Abstract

Around 500 thousand native Turkish communities in Georgia have brought their own verbal and written literature to the body. One of the leading names of today's followers of these rich literary traditions is the poet Rafik Hummet. This article gives a general overview of Rafik Hummet's literary personality. Acquired aim is to introduce pursuant to Rafik Hummet Turkey and the Turkish hearts geography. Turkishness and Turkey committed the motives of the poet's works in this direction is the main line of work, and more work to examine national issues until it is taken to scrutinize.

Keywords: Borchaly literary environment, Turks in Georgia, Rafik Hümmet.

Giriş

Türkiye'nin kapı komşusu ve dost ülke Gürcistan coğrafyasında bugünkü isimleriyle Tiflis, Rustavi kentlerinde, Bolnisi, Dmanisi, Gardabani, Kaspi, Lagodehi, Marneuli, Msheta, Sagareco, Telavi, Zalka ilçelerinde Borçalılılar veya Karapapaklar ya da sadece Türkler olarak bilinen 500.000 civarında Azerbaycan Türkü var olmaktadır.

* Prof. Dr. Ardahan Üniversitesi, İBEF, shureddin@gmail.com.

** Yüksek Lisans öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, gemzealkan@gmail.com.

Bu asil, özbeöz Türkler kadim ve benzersiz kültürleriyle, zengin halk edebiyatıyla, âşık şiiri hazinesiyle, ayrıca yazılı özgün edebiyat ürünleriyle bilinir. “Gürcistan Cumhuriyeti’ndeki birçok bölgede, özellikle de Borçalı, Karayazı, Başgeçit ve Tiflis bölgelerinde farklı Türk boy ve toplulukları tarafından vücuda getirilmiş pek çok eser bulunmaktadır” (Alyılmaz, 2015: 77) tespiti kanaatimizi kanıtlamaktadır.

Bu yerler telli sazın beşiği, ozan sanatının klasik biçimde yaşadığı mekân olarak tanımlanır. Karapapak Türklerinin bağlama saza tüm varlıklarıyla, içtenlikle bağlı olmaları vesilesiyle onlarda ozan-âşık tarzlı şiir ve bu tarza bütünlük arz eden heceli şiir geleneği hem eskilere dayanır hem de en yüksek düzeyde devam etmektedir. 18-19. yüzyıllarda Usta Polat, Zabit, Üveyler, Güller Peri, Şindili, Baba Şenlik, 20. yüzyılda Alhas Hacallı, Miskin Nebi, Abbas Ali, Dede Emrah, Hüseyin Saraçlı, Han Kemandar ve başkaları bu geleneğin doruk noktalarını oluşturmaktadırlar.

Çağımızda da Gürcistan’da Türkçe edebiyatın gelişimini yetenekli şairler, yazarlar sağlamaktadırlar. Günümüz Tiflis-Borçalı Türk edebî muhitini geliştiren edebî kişilerin öncülü Rafik Hümmet sayılır.

1. Yaşamöyküsü

13 Şubat 1965 günü Gürcistan’ın Bolnisi ilçesinde, 93 Harbi Osmanlı kahramanı, Karapapak kartalı unvanlı Mihralı Bey’in ve ünlü bilim adamı şair Valeh Hacılar’ın da atayurdu olan Darvaz köyünde doğmuştur. Bu özelde şair sonralar şöyle dile getirecekti:

O Osmanlıyolu’ndaki¹ kadim darboğaz,

O Garip’ten kan fişkiran divane avaz,

Mihralı’yı eren eden o koca Darvaz... (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2012: 225)

Rafik Hümmet, bir ozan ailesinde-âşık Yunus ocağında dünyaya göz açmıştır. Altı yaşından meylini bağlama saza salmıştır. Dokunaklı şarkı okuma yeteneğine de sahiptir.

1991 yılında Tiflis Devlet Pedagoji Üniversitesi Filoloji Fakültesinden mezun olduktan sonra Tiflis’te Azerbaycan Türkçesinde yayımlanan “Gürcistan” gazetesinde ve Rustavi kentinde Aşağı Kartli valiliğinin organı olarak yayımlanmış “Region” gazetesinde çalışmış, Bakü’de “Milliyet” gazetesinin baş yayımcılığını üstlenmiş, “Şark”, “Faktör”, “Yeni Azerbaycan” gazetelerinde muhabirlik yapmıştır.

2004’te Azerbaycan Yazarlar Birliği Gürcistan Şubesi başkanı seçilerek, bu görevde etkin ve faydalı faaliyetlerde bulunmaktadır. Tiflis’te “Edebi Gürcistan” isimli gazete yayımlanmış, “Varlık” Kültür Merkezi başkanlığını ve aynı isimli gazetenin genel yayım

¹ *Osmanlıyolu*-Borçalı’da Boluz, Başgeçit yörelerinde yol; *Garip*-Âşık Garip; *koca*-yaşlı, ihtiyar

yönetmenliğini sürdürmektedir.

Tiflis'te 2007 yılında birinci kitabını, 2012 yılında ise ikinci kitabını yayımlattığı "Edebi Gürcistan" edebiyat antolojileri (Edebi Gürcistan, 2007) (Edebi Gürcistan, 2012) Gürcistanlı Türklerin edebiyat hazinesinin derlenmesi, ışık yüzüne çıkarılması yönünde edebî-bilimsel aksanda büyük öneme sahip bir çalışmadır. Bu antoloji, Türkiye edebiyat biliminde de "hem şair ve yazar sayısı hem de üç yüz elli yıllık bir dönemi içermesi açısından önemli bir çalışma" olarak değerlendirilmiştir (Gürses, 2017: 435). Antolojinin 1330 sayfalık ikinci kitabı, Gürcistan'daki Türklerin 17. yüzyıldan beri nazım, nesir biçimlerinde ortaya koydukları seçkin yapıtları bir araya getirerek, Gürcistan'da Türk edebî geleneklerinin bölgesel özgünlüğünü, estetik gücünü gözler önüne serer.

"Varlık" Kültür Merkezi'nin hattıyla otuzdan fazla eser Azerbaycan Türkçesinde ve Gürcüce yayımlanmıştır. Yüze kadar kitaba editörlük yapmıştır.

Çağdaş Gürcü şiirinden birçok eseri Azerbaycan Türkçesine mal etmiştir. Edebiyat ilişkilerinin gelişmesinde katkıları da takdire değerdir.

Kendi özgeçmiş güzergâhlarını şiir diliyle şöyle düzümler:

A dostum, Darvaz'dan bir yol başladık,

Bu yol kâh dumana, kâh sise düştü.

Dolandık Turan'ı, Şeki, Bakü'yü,

Yine kismetimiz Tiflis'e düştü. (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2012: 223)

Bir şiirinde: "Tiflis'in aşklı bir sokağında Dönüp kendim boyda heykel olsaydım" der (Hümmet, 2017: 205). Söyleşilerinin birinde de: "Ben koca Tiflis'in ben bilen sokaklarında yalnızca dolaşan çılğın bir Türk ruhuyum" (<http://www.azadinform.az>) der.

2. Edebî Kişiliği

Gürcistan'da Türkçe edebî muhitin günümüz temsilcisi Rafik Hümmet, duygulu gönülleri efsunlayan şair, ayrıca keskin kalemlili gazeteci, çevirmen olarak bilinir.

Üstat ozan ailesinde doğarken başı üzerinde saz çalınması, türküler söylenmesi vesilesiyle ta çocukluğundan sazla, sözle temasları, edebiyatla sırdaşlığı başlamıştır. On bir yaşlarından itibaren gazete sayfalarında şiirleri görülmektedir.

"İnsan öz ömrünü, kelebeğin üç beş gün ömrünü çiçeklere adadığı gibi yaşmalıdır" düşünen (<http://kulis.lent.az>) Rafik'in ömrünü adadığı çiçekler samimi, ilme ilme dizeleridir.

"Selam Dünyanın Sahibi" (Hümmet 2000), "Rüzgâra Okunan Söz" (Hümmet 2017) kitapları, Tiflis'in "Çenlibel", "Dan Ulduzu", "Edebi Gürcistan", "Gürcistan",

“Qarapapaqlar”, “Varlık”, Bakü’nün “Amal”, “Azerbaycan”, “Edebiyat”, “Gençlik”, “Kaspi”, “Şerq”, “Ulduz” mecmualarında, dergilerinde, gazetelerindeki (Dan Ulduzu, 1989) (Edebi Gürcistan, 2007: 57-58) (Edebi Gürcistan, 2012) (Hümnet, 2013) (Hümnet, 2015: 150-154) (Hümnet, 2016: 26-28), internet sayfalarındaki şiirleri, edebiyat çevrelerince rağbetle karşılanmaktadır. Azerbaycan Türkçesinin yanında Türkiye Türkçesinde, Gürcüce de şiirler kaleme alır (<http://zim.az/bdii-trem>). Şiirlerinden örnekler Türkiye Türkçesine, Gürcü, Rus, Özbek dillerine tercüme edilerek yayınlanmıştır. Tüm şiirlerinin bir araya getirildiği kapsamlı seçme eserleri yayın sürecini beklemektedir. Gürcüce “Ori Samşoblo” / İki Vatan kitabı yayına hazırlanmaktadır. “13+1 Portre” isimli düşünceler kitabı da baskı sürecindedir.

Şiirlerinin başlıca özgünlüğünü, kendine özgünlüğünü çağrışımların bolluğu, duygularının iç katmanlarından doğan coşkunun berraklığı, içten imgesellik oluşturur.

“Hayat ve söz sınırsız iç içe, birbirinde yaşar, fakat hayat geçici, söz ise kalıcıdır” (<http://kulis.az/news/11871>) - şairimizin hayat ve sanat görüşü şöyledir. Rafik algısınca, “*şiir şairin kefenidir*” (Hümnet, 2017: 201). Şairler, kelimeleri okşayan insanlardır. Şair olabilmek ne kadar zorsa, şair kimliğini, şair adını koruyabilmek ondan da zor ve şerefli dir.

Bazen zarif, bazen çılgın duygu ve düşüncelerini kâğıtlara döken Rafik’in şiirlerine konu penceresinden bakarsak, doğa ve toplum, hayat ve ölüm, insan ve insancılık, millet ve vatan, şair ve şiir, Türklük ve Türkiye konularının ağır bastığını gözlemlemekteyiz.

Memleketi Tiflis-Borçalı’yı en güzel dizeleriyle vassfeder. Ünlü edebiyat bilimcisi Nizami Caferov bu hususta şunu söyler: “Eğer bana deseler ki, bugünkü edebiyatta yurt sevgisine kendine özgü bir örnek göster, tereddütsüz olarak Rafik Hümnet’in Borçalı şiirini hatırlatırdım. Şu Borçalı şiirini ki, her bir mısrasında her tür diplomasiden uzak içtenlik, doğal evlat sorumluluğu vardır” (Caferov, 2017: 5).

Şair, mert Karapapaklar yurdunu coşku diliyle böyle tanıtır:

Borçalı - börü çalası²,

Borçalı - kurtlar vadisi...

Borçalı - boru çalası,

Borçalı - petrol ötüren.

İstanbul’dan sor, Tiflis’ten sor,

Bakü’den, Tebriz’dan, Paris’ten sor.

Gürcistanlı Türklerden saygın akademisyen, şair Valeh Hacılar’ın anısına adanmış

² börü – kurt; çala – vadi, ova

“Işığın Işığı” isimli poemasında (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2012: 218-227) (Hümnet, 2017: 175-176) Borçalı ile Turan bir bütünün bölünmezleri niteliğindedir:

Borçalı - Valeh'in yurdu.

Sen ona bu yurdu kurandan sor,

Türkistan'dan sor, Turan'dan sor,

Valeh'e gönlünde kim heykel kurdu... (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2012: 222)

“Kendini bilenden yorgun gözleri Oğuz yollarına dikilen adam” tanımı Hacılar’ın timsalinde Borçalı - Oğuz bağlılığına sahih göndermedir.

Dizelerinde Gürcistan başkentine hayranlığını her zerresine kadar işleyerek anlatır. Tiflis onun hayalleri, paylaştıklarıdır. Tiflis sevgisinin en uç noktası şu dörtlüktedir:

Seni bu dünyada ölümcül seven

Akıllı da benim, vallah, deli de.

Dünyanın en güzel kızlarını ben

Sevmişim Prospekt Rustaveli'de³ (Hümnet, 2017: 245).

Gürcistan’da doğup büyümüş, bir süre Azerbaycan’da yaşamış, şimdi Gürcistan’da hayat ve faaliyetini sürdüren şairimizin doğuştan alın yazgısında çifte vatanlılık vardır. “İnsana dünyada vatan tek olur” özdeyişi, yurt ile vatani ayrı olanlar için yükselen bir sestir.

“İki Vatanım Var” şiirinde “Ben çifte ruhluyum, çifte canlıyım” söyleyen şair, resmi olmayan bu çifte vatanlılık mutluluktur mu, mutsuzluktur mu sorusunun yanıtını açık bırakır.

İki vatanım var, a sarı güzel,

Benim tek vatanlı kıyafetim yok.

Eğer ki mutluyum - iki defa çok,

Eğer ki mutsuzsam - iki defa çok (Hümnet, 2013: 38).

Şairin ekser şiirlerinde coşkusal “ben”in sesine, duygularına tanık oluyoruz: “Ben kimim, Tanrı tanır”, “Ben ruhumun libastıyım”, “Ben talihini yazdım Rafik Hümnet’in”, “Ben تنها tekneyim”, “Bin yıldır kendimi gezen bendeyim”, “Konmaya yer gezen bir kelebeğim”, “Sağılıp çürümüş sütüm”, “Söz benim Tanrı kardeşim”, “Ün yetmez zirvede تنها bir ruhum”, “Yalnızlık tahtının tek sultanıyım” vs.

İngeli, simgeli, mecazlı, teşbihli deyiş-dizelerinden seçmeler: “Derdimin şeklini

³ Prospekt Rustaveli - Tiflis’in merkez kısmındaki Rustaveli caddesi

çekerim”, “Dert sevgi libasında yoluma çıktı”, “Gece ki var, kara gözlü melektir”, “Gecenin uykusuz yorgunluğundan”, “Gözyaşım gözümden donar”, “Herkes güzel olmasa da ancak herkes güzel ölür”, “Körpe beşikte ölürse helal ölür, temiz ölür”, “Ölümdür bahtın son payı”, “Sesin canı nefestedir”, “Sevdim seni, duman dağı seven gibi”, “Sevgi de sular gibidir, akıverip durulur”, “Şiir, sözü çiçekler gibi koklar”, “Şiirmiştir bu çektiğim ah”, “Tanrı’dır sözden yukarı”, “Tanrı’nın gözyaşındır su”, “Uykum seni özledi”, “Yaralı bülbül gibi öten derdimi”, “Yollar ayağımın kelepçesidir” vs.

Ender, nadide sayılabilecek uyakları dikkat çekicidir: *denizde - temizle, yarından da - Yaratandan, kokusu - okusun, gör bunu - köprünü, meşeli - üşenir* vs.

Şiirlerinde Borçalı ağzından özgün deyişler, deyimler aslında öz Türkçenin kökünden kopup gelen kelimelerdir, hem de bu sözcüklerin şiirsel ağırlığı baskındır.

Şairimizin eserleri ekseninde duygulu, coşkulu bir kalbin vatan, millet, özgürlük uğruna çırpıntılarını duymaktayız. “Yayınlanmış ve henüz yayınlanmamış ekser şiirlerimle ben kendimin de, yaşadığım zamanenin de portre çizgilerini kısmen de olsa ruhumdan aktara bilmişim” diye kanıtlamaktadır kendisi (<http://kulis.az/news/11871>).

3. Hakkında Değerlendirmelerden

Türkiyeli bilim insanı, Gürcistan Türkleri edebiyat geleneklerinin bilgini Prof. Dr. Semra Alyılmaz şöyle der: “Rafik Hümmet, yaşamını Türk milletinin, Türk dünyasının birliğine, bütünlüğüne adanmış; yazmış olduğu makalelerinde ve şiirlerinde de bunu dile getirir” (Alyılmaz, 2010: 119; <http://www.karam.org.tr>).

Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi asli üyesi (Ord. Prof. Dr.) Nizami Caferov’dan alıntılar: “Rafik Hümmet o şiirlerinde büyük şairdir ki, orada hissin, düşüncenin hem öznesi hem de toplumsal ölçüğü göz önündedir”; “Talihinde özgeçmişini, özgeçmişinde talihini gizletmez, şedevrler yaratır” (Caferov, 2017; <http://www.turkinform.org/2017>).

Azerbaycan’da saygın bilim insanı Prof. Dr. Bedirhan Ehmedov; “Rafik’in iç dünyası sınırsızdır, burada Borçalı’nın, Azerbaycan’ın, Türk dünyasının ve hem de dünyanın talihi vardır”; “Rafik Hümmet hem de Azerbaycan, Gürcü edebiyatları arasında köprü rolü oynamaktadır” yazmaktadır (<http://zim.az/varliq/1938>).

Gürcü şair Guri Otobaia (Guladi Petelava): “Rafik Hümmet için tercih meselesi nesne ve olayların en kısa, çevik ve gizemli yolla okura sunulmasıdır. Bu halde o, bir nevi, Faulkner’in taleplerini paylaşır, yani ölçülerin ve duygusal risalelerin çılgınlığıyla rahatsız etmek değil, mahirce çevik, duru ve aydın dizeleriyle okuru duygular girdabına atmakta ısrar eder ve buna nail olduğuna emin olunca kendisi de teselli bulur” (Otobaia, 2015: 14-15).

Dr. Müşfik Borçalı: “Rafik Hümmet saz sanatının vurgunudur” ifadesini kullanır (Borçalı, 2015; <http://zim.az/darvaz>).

Sevilen romanlar yazarı Neriman Abdülrahmanlı: “Rafik’in yıllarla şekillenen, cilalanan yaratıcılık faaliyeti vardır: yaşam şartları nasıl olursa olsun, söze yönelik namuslu davranmak, sözün yüceliğini, berraklığını korumak” (<http://kulis.lent.az/news/17973>).

Estonya Tartu Üniversitesi profesörü, Türkolog, şair Hakanı Kayısoy; “Rafik’im, tarih kokan Tiflis adlı kalenin yenilmez burcu, yurdumun, ulu Borçalı’nın usanmaz-bıkmaz bekçisi, şiirimizin seçkin siması” tanımlarını yapmaktadır (<http://www.azadinform.az>).

4. Şiirlerinde Türkiye Algısı

Rafik Hümmet, söyleşilerinde gururla açıklamaktadır: “Ben Türküm ve Türkiye sevdalıyım, üç vatan - Gürcistan, Azerbaycan, Türkiye alınıyazımdır”. “Serhatsız saydığım bu iç dünyama hiç bir sınır koymamışım, orada Borçalı, Tiflis ile birlikte Azerbaycan da var, Türk dünyası da, evren de” (<http://kulis.lent.az>). “Türklük benim sadece milli kimliğim değil, hem de uğrunda çalıştığım, mücadelesini yaptığım bir algıya dönüşmüştür” (Hümmet, 2016).

Şairimizin poetik birikiminde Türklük ve Türkiye üstün bir şekilde öne çıkar. Kalemini birçok defa Türk dünyası için yorar şair, en çok bahsettiği noktalardan olan Türk yüceliği eserlerinde ayrı bir ölçüğe sahiptir. Öncelikle, “Aaah İstanbul Ah”, “Can Dostum İstanbul’um”, “Ey Türk”, “Türk Dili” şiirlerinde Türk, Türklük, Türkiye, Turan kavramları mekân, vatan, birlik imgeleri niteliğinde ağır baskındır.

“Aaah İstanbul Ah”

Bu şiirde şair nostalji bir ah çekerek, İstanbul ile dertleşir, sırlarını paylaşır onunla.

Aaah... İstanbul, ah!..

Fatih kızar mı bana, sorsam

Ben üç vatanla vatansız mı doğmalıydım?

Neden gözlerim dört mevsimde de

Son bahar gibi yağmalıydı,

Bunca seni severken

Ben içimde gurbet mi taşımalıydım,

Gönlümden hasret mi saçmalıydım,

Kendimden bunca mı kaçmalıydım,

Ay yıldızlı bayrakları

Masam üzerine mi koymalıydım

Başımın üzerinde bunca gök varken.

Vatan çağrışımı, bağımsızlık ölçütü olan ay yıldızlı bayrağın her bir Türk evladının hep başı üzerinde dalgalanması gerektiğini söylemekle, doğrudan Türk birliğine vurgu yapar.

Bu şiir, şairin bizzat kendi izlenimlerini yansıtmaktadır.

Aaah... İstanbul, ah!..

Nasıl da koşarak geldim sana,

İlk aşkım gibi nasıl da sevdim seni,

Nasıl da dolandım başına,

Yüzümü sürttüm toprağına taşına.

İstanbul'a sadece kalabalık bir şehir olarak değil, tüm Türklerin gözdesi olarak bakar.

“Can Dostum İstanbul’um”

Bu şiir, bundan önce bahsi geçen şiirin devamı niteliğindedir.

İki kıta ihtiyarı -

Kan dostum İstanbul’um,

Sevgili yârim!

Senden haber beklerim,

Müjdeli bir haber ver.

Yüreğimi korumaya siper ver!..

Evliyaların şehri,

Bin bir gecenin seheri -

Can dostum İstanbul’um... (Hümmet, 2017: 220)

“Ey Türk”

Türkiyeli bilim insanı Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz’a ithafla yazılmış bu şiir Türklük algısı ekseninde kayda değer malzemeler içerir.

Şiirde ulu Türk ulusunun övgüsüne şu deyişler yakıştırılır:

O millet ki - yeryüzünün eşrefi olmuş,

Okyanuslar kurusa da, suyu soğulmaz...

O millet ki - Tanrı'sından kısmetin almış,

Peygamberin müjdesinde âlilik onun... (Hümmet, 2017: 236)

Türk ulusunun onurlu olduğunu, bu milleti var eden ve yüzyıllarca ayakta kalmasını sağlayan en temel özelliğin hak adalet temel yasalarının olduğunu vurgular.

Ey Türk oğlu, ey Türk kızı, kendine kayıt⁴,

Unutma ki, adil olmaz özünden kaçan.

Büyük Çöl'de mürgü basmış⁵ o nuru ayılt,

Belki öyle öz nurundur gözünden kaçan... (Hümmet, 2017: 236)

Türk gençliğine hitapla kendi temiz hafızasını kaybetmemesi gerektiği ifade edilir.

“Türk Dili”

Dedelerimizin güzel dilinin bin yıllar öteleden gelen köklü bir miras olduğunu “*Derya derya kandan gelir*” sözlerini kullanarak anlam gizemliği ile dile getirir:

Ayet gibi derin dili -

Of, anamın şirin dili!

Mağrip'in, Maşırık'ın dili,

Sultandan, hakandan gelir.

(Edebi Gürcistan, 2007: 57; Hümmet, 2017: 229; <http://zim.az/bdii-trcm>)

Kendi ana dilinin öz Türkçe olduğunu belirterek, bu durumdan memnunluk duyar, Türkçenin dünyanın her bucağına ulaşan evrensel kapsamına değinir. Türk ruhunun gök kadar yüce olduğunu betimleyen şairimiz, güzel Türkçemizi tertemiz, masmavi olduğu kadar da kutsal ve değerli olan gökyüzüyle imgeler.

İnsanlığın yeryüzünde en büyük bildiği cihandan daha büyük Türk dilidir.

Bu dil yüz bin dilden önce,

En uzak kadimden önce,

Tarikattan, dinden önce

Ulu Yaratan'dan gelir... (Hümmet, 2017: 229)

Son dizide Tanrı ile bağdaştırma yapılırken, bu köklü dilin maddi yapısından

⁴ *kayıtmak* - geri dönmek

⁵ *mürgü basmak* - uyuklamak

sıyrılarak manevi yapıya ulaştığı betimlenmiştir.

Diğer Şiirleri

Şairimizin bilvesile Türkiye defteri dizisindeki eserleri yanında diğer şiirlerinde de Türk sevgisi gerçek boyutuyla sergilenmektedir.

“Allah Ne Yazmışsa” / “Allah nə yazıbsa” şiirinden:

Herkesin hasleti coşar kanında,

Türk'ün ruhu yaşar Türk'ün canında.

“Çok Zor İştir Şair Gibi Doğmak” / “Nə çətinidir şair kimi doğulmaq” şiirinden:

Tiflis, Bakü, bir de koca İstanbul

Benim ömür üç bucağım, azizim.

Aşkım olan üç şehirden yalnızca

Kiralardır öz bucağım, azizim. (Hümnet, 2017: 5)

“Neden mutlu olum ki” şiirinden:

Tebriz, İstanbul havası

Beni yaşatır... (Hümnet, 2017: 218; <http://zim.az/bdii-trcm>)

“Şehit nağmesi” / “Şəhid nəğməsi” şiirinden:

Mest olma Türkler, Oğuzlar,

Kıpçaklar methedilince.

Şehit ol! Tanrı dinlenir

Öksüz yurt fethedilince! (Hümnet, 2017: 224)

Böylece Gürcistanlı saygın bir Türk şair olan Rafik Hümnet, gerçekten tam bir Türkiye sevdalısı olarak da önümüze çıkar.

Sonuç

Gürcistan coğrafyasında yarım milyon sularında özbeöz Türk topluluğundan yetişen şair Rafik Hümnet, kuvvetli bir kalemi olan ve çok iyi gözlem yapan bir isimdir. Bu gözlem yeteneğini ve güçlü kalemini yazmış olduğu şiirlerinde göstermiştir.

Şairin Türkiye konusunda şiirleri önem arz eder. Şair, daha çok Türklük adına kelimeleri içtenlikle ve birlik çağrısıyla nazma aktarır. Rafik Hümnet'in timsalinde Gürcistanlı Türk yazarların eserlerinde Türklük ve Türkiye motifinin etkin şekilde konu

edinmesi Türk birliğine, etnik ve toplumsal bütünlüğe çağrışım yapmaktadır.

Türkiye sevdalısı şairimizin şiirlerinden seçmelerin Türkiye Türkçesine uygunlaştırılarak / aktararak yayınlanmasına gereksinim vardır. Bu, Gürcistan Türkleri edebiyatının ve bu edebiyatın önemli günümüz temsilcilerinden olan bir şairin Türkiye’de ve Türk gönül coğrafyasında tanıtılmasına vesile olur, düşünürüz.

Kaynaklar

- ALYILMAZ, S. (2010). Gürcistan Türklerinin Yeniden Yükselen Sesi Varlık Gazetesi. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, VII(25), 115-124.
- ALYILMAZ, S. ve ALYILMAZ, C. (2012). *Ord. Prof. Dr. Valeh Hacılar’ın Ardından*. Ankara: Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği ve Valeh Hacılar Uluslararası Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Vakfı Özel Yayını.
- ALYILMAZ, C. (2015). Gürcistan’daki Türkler ve Türk Eserleri. *Yeni Türkiye*, 78, 72-84.
- BORÇALI, M. (2015). Rafik Hümmet’in 50 Yaşı. *Elm ve Tahsil*. Bakü, S 7.
- CAFEROV, N. (2017). Rafik Hümmet: Talih Şairi. *525-inci Qəzet*. Bakü, S 139.
- DAN ULDUZU (1989). *Edebi Mecmua*. Tiflis: Merani Yayıncılık.
- EDEBİ GÜRCİSTAN (2007). *Edebi Antoloji*. Tiflis: Üniversal Yayıncılık
- EDEBİ GÜRCİSTAN (2012). *350 Yıllık Edebi Antolojisi*. Tiflis: Üniversal Yayıncılık.
- GÜRSES, R. (2017). Edebi Gürcistan. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 43, 435-436
- HÜMMET, R. (2000). *Selam Dünyanın İyesi*. Bakü: Elm Neşriyat.
- HÜMMET, R. (2013). Şiirler. *Qarapapaqlar*. Marneuli, VIII(65), 37-41
- HÜMMET, R. (2015). Şiirler. *Azərbaycan*. Bakü, S 11.
- HÜMMET, R. (2016). Şiirler. *Ulduz*. Bakü, S 1.
- HÜMMET, R. (2017). *Rüzgâra Okunan Söz* (Şiirler). Tiflis, Üniversal Yayıncılık.
- OTOBAİA, G. (2015). İki Vatanın Oğlu. *Qarapapaqlar* (dergi). Marneuli, X/95.
- <http://edebiyatqazeti.az/news/gundem/651-rafiq-hummet> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- <http://kulis.az/news/11871/17973> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- <http://legend.az/55023-rafiq-hummet-sheirleri.html> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- <http://www.azadinform.az/news/a-80929.html> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- http://www.azerbaycanedebiyati.com/index.php/detay/rafiq_humbet (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- http://www.karam.org.tr/makaleler/1373431166_alyilmaz.pdf (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- <http://www.sherg.az/pre.php?id=50983> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- <http://www.turkinform.org/2017/08/01/rafiq-hummət-vəya-tale-sairi> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- <http://zim.az/bdii-trcm/236-rafiq-hmmt-yeni-seirleri.html> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- <http://zim.az/darvaz/675-rafiq-hummet-1.html> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)
- <http://zim.az/varliq/1938-ki-vtnin-air-vlad.html> (Erişim Tarihi: 02.5.2018)